

SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING

SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING EN SOCIALE COMPETENTIE

Het gaat in de school niet alleen om rekenen, taal en lezen. Ook de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen is van belang. Een kind dat lekker in z'n vel zit en werkt in een plezierig klasklimaat, presteert nu eenmaal beter. Ouders verwachten van school ook dat er aandacht is voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. OnderwijsAdvies biedt een breed scala aan mogelijkheden om scholen te adviseren op het gebied van pedagogisch klimaat, werkhouding, sociaal-emotionele ontwikkeling en sociaal-emotionele problematiek.

In deze brochure noemen we vier heel verschillende aandachtsgebieden om u een indruk te geven van wat er allemaal kan op dit gebied. Ook met andere vragen kunt u terecht bij OnderwijsAdvies als u het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling en sociale competentie verder wilt ontwikkelen op uw school.

In deze brochure:

1. Burgerschap
2. Omgaan met een vermoeden van huiselijk geweld op school
3. Omgaan met een moeilijke groep
4. Methoden voor sociaal-emotionele ontwikkeling

Meer weten?

Neem dan gerust contact op met één van onze accountmanagers

Ronald Karsdorp (manager)	Regio Westland, Delft, Pijnacker, Nootdorp, Lansingerland
Hanneke de Jong	Regio Leiden en SO/ VSO

Doelgroep

Het hele schoolteam

Resultaten

Door middel van het tegen het licht houden van de visie op sociaal-emotionele ontwikkeling wordt gekeken waar de aandachtspunten van de school liggen. De leerlingvaardigheden, maar ook de leerkrachtvaardigheden worden onder de loep genomen. Wat heeft men nodig om de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen te stimuleren? De school geeft ook criteria aan.

Vervolgens worden methoden bekeken en een keuze gemaakt. Een implementatietraject volgt om geleidelijk aan de methode te wennen en uit te proberen in de praktijk.

Begeleiding is hierbij noodzakelijk.

Bij de keuze van een leerlingvolgsysteem voor sociaal-emotionele ontwikkeling kan gekeken worden naar welke methode de school gebruikt en welk systeem het beste aansluit. Maar de school kan ook eerst kiezen voor een leerlingvolgsysteem om daarna een keuze te maken voor een methode sociaal-emotionele ontwikkeling.

Ook hier kan een keuze gemaakt worden naar aanleiding van criteria die de school zelf heeft aangedragen.

Implementatie maakt deel uit van het geheel.

Concrete producten

Methoden sociaal-emotionele ontwikkeling.

Methoden leerlingvolgsysteem sociaal-emotionele ontwikkeling.

1. Burgerschap

Bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie

Burgerschapsvorming iets nieuws? Nee, onderwijs is burgerschapsvorming.

De opdracht van het onderwijs is om jonge mensen voor te bereiden op deelname aan een plurale samenleving. Er zijn veel manieren waarop scholen de opdracht kunnen invullen. Er is niet één manier de beste of voor alle situaties geschikt. Voor de inspectie is het belangrijk dat scholen zelf een visie ontwikkelen met betrekking tot burgerschapsvorming en dat de school kan aantonen/ verantwoorden waar dit binnen het onderwijsprogramma aandacht krijgt.

Zo moet de school bijvoorbeeld rekening houden met de lokale omgeving, de samenstelling van de leerlingen en de wensen van de ouders.

Zo bestaat er schoolburgerschap, waarin de school een miniatuur is van de samenleving. Leerlingen wordt geleerd goed zorg te dragen voor plantjes en het opruimen van spullen. Daarnaast is maatschappelijk burgerschap vorm te geven door de omgeving van de school schoon te houden of een sponsorloop voor een goed doel te houden.

Staatsburgerlijke vorming houdt in dat kinderen leren over politiek en de organisatie van onze samenleving en democratie.

Bij burgerschapsvorming staan drie domeinen centraal:

- democratie
- participatie
- Identiteit.

De school dient als oefenplaats om de kennis, houding en attitude binnen deze domeinen te ontwikkelen. De invoering van burgerschap in het onderwijs is geslaagd als scholen zich bewust zijn van hun rol als oefenplaats en deze in hun onderwijs en schoolcultuur optimaal ondersteunen.

Doelgroep

- Het hele schoolteam
- ouders

Resultaten

Kennis geven aan de scholen over burgerschap. Daarna kunnen zij de keuze maken waar zij aandacht aan besteden:

- pedagogisch klimaat en de zorgstructuur
- een lesmethode
- meerdere keren per jaar een project doen
- regels en afspraken binnen de school en de klas
- leerkrachtcompetenties.

Dit zijn onderdelen die binnen de school uitgevoerd kunnen worden, maar burgerschap gaat verder dan de muren van de school. Het betreft de bijdrage die geleverd wordt aan de samenleving. De school kan daarom ook contact leggen met instanties buiten de school.

Ouders hebben hierin ook een grote rol en scholen zullen ook ouders hierbij moeten betrekken.

Concrete producten

- Ouderavond over Normen en Waarden
- methode: Kinderen en hun morele talenten.

4. Methoden sociaal emotionele ontwikkeling Signaleren van de sociaal-emotionele ontwikkeling door middel van volgsystemen.

Van curatief naar preventief!

Samenvatting

Iedere school zal erkennen dat sociaal-emotionele ontwikkeling een belangrijk aandachtsgebied is. Vervolgens geeft men vaak aan er al veel aan te doen. En dat is ook zo. Maar een duidelijke schoollijn van groep één tot en met acht ontbreekt dan. Iedereen doet er wat aan, maar wie wat doet is niet altijd bekend.

Om structuur in de stimulering van sociaal-emotionele ontwikkeling te brengen kan een methode uitkomst bieden. Een methode helpt de school zicht te geven in de opbouw van de hulp die geboden is op dit terrein. Daarnaast biedt het een pakket leuke lessen aan die de leerkracht niet zelf hoeft te bedenken.

De rode draad wordt door de methode vastgehouden en zo kan systematisch gewerkt worden aan de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Als er systematisch mee gewerkt wordt wil men daar ook resultaat van zien.

Dat kan met behulp van een leerlingvolgsysteem op het gebied van de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Leerkrachten (en soms ook leerlingen zelf) kunnen lijsten invullen hoe leerlingen functioneren op een bepaald gebied. Zo wordt inzicht verkregen hoe leerlingen zich ontwikkelen op het gebied van de sociaal-emotionele ontwikkeling. Ook kunnen klassenresultaten en schoolresultaten bekeken worden.

Zo wordt er gesignaleerd en aan de hand daarvan gediagnosticeerd. Wil men vervolgens tot handelen overgaan dan geven sommige methoden daar ook handreikingen voor.

Doelgroep

- Individuele leerkrachten en directie (wanneer er sprake is van een moeilijke groep waar begeleiding voor gevraagd wordt)
- het hele schoolteam (wanneer het team wil voorkomen dat groepen 'moeilijke groepen' worden).

Resultaten

Er komt een positieve sfeer in de groep, waarin:

- rust is, zodat kinderen goed (zelfstandig) kunnen werken
- kinderen luisteren naar de leerkracht en zich aan de regels houden
- kinderen kunnen samenwerken en elkaar kunnen helpen
- er weinig conflicten zijn. Als er ruzie is, kunnen de kinderen dit oplossen
- er niet gepest wordt en er niemand buitengesloten wordt
- er respect is voor elkaar en voor de leerkracht
- iedereen zichzelf kan zijn
- kinderen durven praten over wat hen dwars zit: kinderen vertrouwen elkaar.

Concrete producten

- Draaiboek: Een goed begin....zó maak je er een groep van! (preventief)
- Draaiboek: Het begeleiden van een moeilijke groep (curatief).
Het draaiboek bevat onder andere analyse-instrumenten voor het vaststellen van de aard van de problemen op basis waarvan met de onderwijsadviseur een plan wordt gemaakt voor de aanpak van de problemen.
- Kanjertraining voor de hele groep, uitgevoerd door een onderwijsadviseur
- Bouwen aan klasklimaat
- Winwin
- Taakspel

2. Omgaan met een vermoeden van huiselijk geweld

Samenvatting

Alle professionals in het onderwijs weten inmiddels dat bijna drie op de tien Nederlanders ooit slachtoffer is geweest van huiselijk geweld. Uit onderzoek is gebleken dat jaarlijks ongeveer 50.000 *kinderen en jongeren* slachtoffer zijn van huiselijk geweld. Vermoedelijk is een nog groter aantal *getuige* van huiselijk geweld.

Ook zijn professionals in het onderwijs zich er van bewust dat opgroeien in een onveilige thuissituatie invloed heeft op de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen.

Ondanks deze toegenomen kennis blijft het lastig te signaleren om welke kinderen het gaat. En wanneer op school *wel* het vermoeden bestaat dat een kind slachtoffer is van huiselijk geweld, blijft het lastig om te bepalen welke stappen vervolgens genomen moeten worden.

Slechts 16% van alle meldingen die binnenkomen bij het Advies en Meldpunt Kindermishandeling is afkomstig van professionals in het onderwijs! En dat terwijl vrijwel alle kinderen en jongeren een groot deel van hun tijd op school doorbrengen.

Om ervoor te zorgen dat professionals in het onderwijs beter in staat zijn om signalen van huiselijk geweld te herkennen en vervolgens te handelen, werd in opdracht van het Ministerie van OC & W het nascholingsprogramma 'Omgaan met huiselijk geweld op school' ontwikkeld.

Doelgroep

- Schoolteams
- er kan ook een training gegeven worden voor directieleden en intern begeleiders uit één bestuur of samenwerkingsverband.

Resultaten

Als leerkrachten zich zorgen maken over kinderen, denken ze ook aan het getuige zijn van huiselijk geweld als mogelijke oorzaak. Vervolgens weten leerkrachten hoe ze met dit vermoeden om kunnen gaan. Binnen de school zijn er duidelijke afspraken rond het omgaan met een vermoeden van huiselijk geweld.

Producten

Bij de teamscholing is de invulling afhankelijk van wat een school al op dit gebied gedaan heeft. Er kan in onderling overleg een keuze gemaakt worden uit de volgende onderwerpen:

- kennis van signalen van huiselijk geweld
- basisvaardigheden met betrekking tot het signaleren
- beoordelen en handelen inzake huiselijk geweld:
 - * taken en verantwoordelijkheden
 - * communiceren van een vermoeden
 - * interne en externe zorgroute
- basishouding ten aanzien van de aanpak van huiselijk geweld: opvattingen, waarden en normen.

In de training voor directieleden en intern begeleiders komen alle bovenstaande onderwerpen aan bod plus het maken van een plan om een goede zorgroute binnen de eigen school vorm te geven.

3. Een moeilijke groep, wat doe je eraan, wat kun je er mee?

Zo maak je er (weer) een leuke groep van!

Samenvatting

Bijna iedere leerkracht komt er wel eens voor te staan: een moeilijke groep. Een groep waaraan het niet leuk lesgeven is. Waar je als leerkracht je handen vol aan hebt, omdat er geen leuke sfeer is in de groep en omdat er regelmatig conflicten zijn. Samen spelen en samen werken kost moeite. Zolang je er als leerkracht bij bent, gaat het nog wel goed, maar je hoeft maar even de klas uit te zijn en het gaat mis.

En... eens een moeilijke groep, altijd een moeilijke groep, zo leert de ervaring.

Dat komt, omdat er ieder schooljaar tussen de kinderen onderling een groepsproces plaats vindt, waar de leerkracht geen rol in heeft. In de ene groep ontstaat er tijdens dat proces een negatieve groep met een negatieve sfeer, in de andere groep ontstaat er een positieve groep met een leuke sfeer.

Betekent dat nu dat je er als leerkracht geen enkele invloed op hebt of een groep een leuke groep wordt? En kun je er niets meer aan veranderen wanneer een groep een moeilijke groep is? Gelukkig wel!

Op verschillende manieren wordt met individuele leerkrachten en/ of schoolteams gekeken naar de mogelijkheden die er zijn om van groepen leuke groepen te maken, waarin een positieve, veilige sfeer is.